

Topaantallen van menig kolonievogel in 2002

Zachte winters, nattigheid in Afrika, bescherming van kolonies en een kennelijk goed gedekte tafel hebben er voor gezorgd dat vijf kolonievogels in 2002 recordhoge landelijke aantallen scoren.

Aalscholver, Blauwe Reiger, Lepelaar, Kleine Mantelmeeuw en Visdief lijken op basis van wat we nu aan informatie hebben op de hoogste aantallen sinds mensenheugenis uit te komen.

De Purperreiger en verscheidene meeuwen en sterns plus de Roek tonen in hoofdzaak een stabiele (hoge) stand, alleen de Oeverzwaluw heeft z'n beste tijd alweer achter de rug. Wat is er in 2002 aan kolonievogels op papier gekomen?

De grote jongens

De Aalscholver stevent in 2002 waarschijnlijk af op een populatieniveau van ongeveer 21.000-22.000 paren, vergelijkbaar met het topaantal begin jaren negentig. De huidige verspreiding is echter veel ruimer met zijn talrijke, zij het vaak kleine vestigingen bijna overal in het land. Vooral de kolonies langs de zoute kust doen het goed. De kolonies in de Oostvaardersplassen (5500 paren), bij Enkhuizen (3352), het Naardermeer en de Lepelaarplassen (elk 1600) waren het grootst. Langs de kust gooien vooral Vlieland en Oostvoorne hoge ogen, beide met ruim 1000 paren.

Nederland is het Blauwe Reiger-land bij uitstek van Europa, met verreweg het hoogste aantal paren per km². Het aantal van 10.000 paren dat we bij ons gewoon vinden, wordt ook in Groot-Brittannië en Duitsland gehaald, maar dan in aanmerkelijk grotere landen. Nu we vier zachte winters achter de rug hebben, is het aantal in Nederland in 2002 waarschijnlijk naar recordhoogte gestegen: 60 in 2001 en 2002 getelde kolonies vertoonden een toename van 10%. Aangezien we in 2001 al op ruim 13.000 paren uitkwamen, is het mogelijk dat dit in 2002 is opgelopen richting 14.000.

Henk van de Kooij en zijn kompanen lijken met de Purperreiger eveneens af te stevenen op een goed jaar, zo suggereren althans tellingen in acht kolonies. Behalve de gunstige wintersituatie met veel neerslag in het West-Afrikaanse

overwinteringsgebied is er ook goed nieuws te melden uit sommige Nederlandse broedgebieden. In de Zouweboezem bij Ameide kwam het aantal paren in 2002 uit op 123, aanzienlijk meer dan in 1999-2001 (72-94) en daarvoor (hooguit 40-50). Dit hangt samen met een recent aangelegd natuurontwikkelingsgebied, waar het door uitgekiend beheer van het Zuid-Hollands Landschap goed toeven blijkt voor onze paarse-bruine reiger.

Aantallen van Lepelaar-kolonies worden ons tegenwoordig al vlak na de zomer op een presenteerblaadje aangeboden door Otto Overdijk en de Werkgroep Lepelaar. In 2002 waren er 26 kolonies met in totaal 1543 paren. Alweer een record, want naar we aan mogen nemen is dit aantal de laatste 125 jaar niet gehaald! Lepelbekken boeren goed op de Waddeneilanden, waar in 2002 ongeveer 60% van de populatie zat. Nieuwe vestigingen werden gemeld in Noord-Holland, Friesland en op Schouwen-Duiveland.

Zeemeeuwen en -zwaluwen

Dit is traditioneel een groep waarbij het halverwege de rit lastig is zicht te krijgen op de getelde aantallen. De eerste telgegevens wijzen op niet al te schokkende veranderingen, waarbij het vooral erom zal spannen of de almaar toemende Kleine Mantelmeeuw richting 100.000 paren zal kruipen, een aantal dat zo'n tien jaar geleden nog door de Zilvermeeuw werd gehaald (tegenwoor-

dig rond 65.000). Afgaande op het totaal in 2001 (bijna 94.000 paren) zou het zeker mogelijk zijn.

Of de Visdief de hoge score van 2001 (29.500 paren) weet vast te houden, is moeilijk te zeggen, maar het lijkt er wel op. De overige kuststerns verging het wisselend.

Zwarte Stern

Uit Zuid-Holland kregen we van de districtscoördinator Rudi Terlouw goed en minder goed nieuws. Het goede nieuws is dat het in 2002 is gelukt om 95% van Zuid-Holland te tellen, inclusief alle polders met soms zeer langwerpige percelen en sloten. Slecht nieuws is dat de Zwarte Sterns zich meer en meer terugtrekken uit het Groene Hart van Holland. Tussen Alphen a/d Rijn en Leiden ontbrak de soort dit jaar voor het eerst. Kerngebieden waren de Krimpenerwaard (102 paren), Nieuwkoop en polder Reeuwijk-Boskoop (ieder 45 paren). Het totaal voor Zuid-Holland komt op ruim 300 paar, eenderde van de Nederlandse populatie. In Friesland deed Romke Kleefstra ervaringen met vlotjes op die overeenkomen met die van Jan van der Winden en anderen. Zonder vlotjes wil het niet vlotten, althans in De Deelen bij Heerenveen. Het uitleggen ervan is echter geen sinecure aangezien de onderlinge afstanden minstens 5 m moeten bedragen (anders wordt er veel geruzied met mogelijk verlies van kuikens tot gevolg) en er enig nestmateriaal op de vlotjes gede-

poneerd moet worden. Uiteraard is ook het tijdstip van uitleggen belangrijk, evenals het consequent selecteren van dezelfde terreindelen. Het aantal paren in De Deelen bedroeg in 1992-96 51-79 en daarna 11-41. Met het uitleggen van 150-200 nestvlotjes moet de broedstand behoorlijk opgekrikt kunnen worden tot minstens het niveau van tien jaar geleden, gelet op de omstandigheden in het gebied en in de omgeving (voedsel, rust).

Economie-zwaluw

De economische inzinking hadden we vorig jaar als een 'beursgoeroe' kunnen voorspellen aan de hand van de Oeverzwaluw-totalen. Het gaat niet goed met de zwaluwen, en dus ook niet met de economische bedrijvigheid. Na het absolute topjaar 2000 met 32.000 paren is het aantal Oeverzwaluwen in 2001-02 flink onderuitgegaan (en hetzelfde geldt voor de economie). In 2001 stopte de teller bij 22.700 paren en op grond van tellingen in 80 in drie achtereenvolgende jaren getelde kolonies zal het totaal in 2002 eerder in buurt komen van de 16.000. Een teruggang van 30-45% die toch vooral in de overwinteringsgebieden gezocht moet worden. De winter van 1999/2000 was nat in de

Sahel-zone, maar de afgelopen winters waren er aanmerkelijk droger.

Roek

De Roek is veel in het nieuws, althans hier en daar op het platteland van Oost- en Zuid-Nederland. Meestal is de aanleiding negatief (schijterij, lawaai, "er komen er te veel"), maar gelukkig zijn er nog gemeenten die niet klakkeloos 'ingrijpen', maar naar een structurele oplossing zoeken. Soms worden bepaalde bosjes of boomgroepen geschikt gemaakt voor vestiging ('gedoogbosjes') terwijl de Roeken op plekken met veel overlast ontmoedigd worden om zich te vestigen. Of het lukt is vers twee, want laten Roeken zich eenvoudig sturen? De landelijke stand maakt momenteel weinig veranderingen door, na tientallen jaren van herstel, en blijft rond het niveau van 60.000-66.000 paren.

Kolonietellers is niets menselijks vreemd

Misschien staan bij het uitkomen van deze SOVON-Nieuws de eerste aantallen van Blauwe Reiger en Roek alweer op papier. Mooi werk, nog mooier als u die telgegevens van deze (vroeg) vogels direct doorgeeft aan de districtscoördi-

nator en daarmee niet wacht tot 1 oktober. Dan ben je er maar van af. Om het vervelende invulwerk te vergemakkelijken en het verwerken van het telmateriaal te vereenvoudigen, zijn afgelopen jaren aan 'veel-tellers' speciaal voorgedrukte tellijsten opgestuurd. Dit heeft als voordeel dat nummer en naam van de kolonie vast liggen, zodat we verlost zijn van puzzelwerk. Soms stuurden verschillende tellers namelijk wel eens gegevens betreffende eenzelfde kolonie op, maar onder verschillende kolonietoeluidingen (en niet zelden ook verschillende aantallen). We hebben het wel eens over 'dure' kolonies als we er na een uur puzzelen eindelijk achter zijn wat wordt bedoeld. Natuurlijk weet de teller precies waar het om gaat, maar voor een ander is het niet altijd zo duidelijk. De lijsten voor de 'veel-tellers' zijn zo goed bevallen dat we ze uitbreiden naar lijsten voor alle tellers. Krijgt u geen 'voorgedrukte' tellijst, vraag uw DC ernaar.

Veel plezier met het tellen van uw kolonies en het gemakkelijk invullen van de aantallen.

Arend J. van Dijk

Recent verschenen Vogelmuziek

Weer eens wat anders! Theo van Lent heeft een cd in eigen beheer uitgebracht met daarop 14 liedjes waarin vogels een hoofdrol spelen. Niet alleen als onderwerp van tekstfragmenten, maar ook omdat vogelgeluiden (van zang tot vleugelgeruis) verweven zijn met de zelf gecomponeerde muziek, die het folkidoom van bepaalde landen of streken volgt. Van de Shetlands (over de Roodkeelduiker) tot Corsica (Lammergier) en van Ierland (Merel) tot Hongarije (zwaluwen) worden vogels in de landstaal bezongen: gedragen, ingetogen of juist uitbundig. Alle instrumenten, van doedelzak en handtrommel tot mandoline en gitaar worden zelf bespeeld. Een aanrader voor wie van vogels én muziek houdt.

De cd is te bestellen door € 12,50 (incl. verzendkosten) over te maken op giro 2424998 t.n.v. T. van Lent, R. Vinkelskade 25 1h, 1071 SR Amsterdam. Of mail naar: t.lent@chello.nl.

Theo is overigens voor een tweede cd op zoek naar teksten/gedichtjes uit vooral Oost- en Noord-Europa. Voor goede tips is hij altijd in.

Matig tot slecht broedseizoen arctische ganzen

In de afgelopen maanden werden op diverse plaatsen in Nederland groepen ganzen op het aandeel eerstejaars vogels gecontroleerd. Deze informatie geeft meer inzicht in de achtergronden van de aantalsfluctuaties. Hoewel nog niet alle gegevens zijn verwerkt, is het beeld voor een eerste overzicht redelijk compleet. Bij de Kleine Rietganzen werden in ZW-Friesland ongeveer 13% eerstejaars gevonden, wat voor deze soort als een gemiddeld broedseizoen kan worden bestempeld. Bij de Kolgans ziet de situatie er minder goed uit. Over een langere termijn bedraagt het aandeel eerstejaars bij deze soort 27%; dit seizoen zijn het er hooguit 15%. Dat betekent het derde jaar op rij met beneden-gemiddelde broedresultaten. Brandganzen hadden eveneens weinig jongen. Hoewel de steekproeven enigszins variëren per gebied, bedraagt het aandeel jongen over het hele land vermoedelijk niet meer dan 10%. Ook deze soort kent de afgelopen jaren verhoudingsgewijs vaak slechte broedseizoenen, en de resultaten van de maandelijkse tellingen zullen moeten uitwijzen

in hoeverre de totale aantallen hierdoor stabiliseren. Tot nu toe was het aantal in Nederland verblijvende Brandganzen nog steeds stijgende, met in januari 2001 zelfs 269.000 vogels (bij een totale populatie van inmiddels 360.000 vogels). Rotganzen kwamen weer eens met veel jongen uit de broedgebieden terug. De eerste resultaten wijzen op 20-25% eerstejaars. Zo'n percentage is tegenwoordig gewoon voor een goed broedseizoen, maar jongenpercentages van 40-50%, zoals in de jaren tachtig, worden tegenwoordig bij lange na niet meer gehaald. De totale populatie Rotganzen is daardoor in de loop van de jaren negentig zo'n 30% afgenomen en schommelt momenteel rond de 200.000 vogels. Er wordt algemeen aangenomen dat deze afname veroorzaakt wordt door beperkende omstandigheden in de broedgebieden op Taimyr. In hoeverre zo iets ook speelt bij Kol- en Brandganzen is onduidelijk.

Kees Koffijberg